

Haraszti M. Katalin

A lelkiismereti és vallásszabadság az általános ombudsman vizsgálatainak tükrében

Az ombudsmani intézmény

Az ombudsmani intézmény története 1709-ig nyúlik vissza, amikor XII. Gusztáv svéd király a poltavai csatavesztést követően Törökországba menekült. Egyes források szerint a király a szultáni udvarban ismerkedett meg egy, az iszlám jogot alkalmazó igazságügyi méltósággal, akinek a példája nagy hatással volt rá.¹ A király 1713-ban azzal a céllal hozta létre a kizárólag neki felelős ombudsman tisztségét, hogy a kormányzás terheinek egy részét levegye róla.² 1809-ben IV. Gusztávtól kikényszerítik Svédország demokratikus alkotmányát, melynek eredményeként az ország alkotmányos monarchiává vált. Ez az alkotmánymódosítás hozza létre a parlamentnek felelős ombudsman intézményét.³

Magyarországon az Országgyűlés által választott, és kizárólag a törvényhozásnak felelős ombudsman intézménye a rendszerváltás terméke.⁴ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának (a továbbiakban: országgyűlési biztos) intézménye 1989. október 23-án, a köztársaság kikiáltásával hatályba lépett alkotmánymódosítás eredményeként került az alaptörvénybe.⁵ Az Alkotmány értelmében az országgyűlési biztos feladata, hogy az alkotmányos jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszasságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltassa és orvoslásuk érdekében intézkedéseket kezdeményezzen.⁶ Az Alkotmány V. fejezete közel egy év múlva kiegészült a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának intézményével,⁷ azonban az Országgyűlésnek csak 1993-ban sikerült elfogadnia az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvényt (a továbbiakban: *Obtv.*), amelynek rendelkezései valamennyi országgyűlési biztos számára irányadóak. Az Országgyűlésnek csak további két év múltán, 1995-ben sikerült az első hazai ombudsmanokat: az állampolgári jogok országgyűlési biztosát és általános helyettesét, nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosát, valamint az adatvédelmi biztost megválasztania. Utóbbi tisztségét az Alkotmány 32/B. § (4) bekezdésére figyelemmel, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló törvény hozta létre.⁸ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény értelmében a gyermekek alkotmányos jogainak védelme is az országgyűlési biztos feladata.⁹ A hazai ombudsmani rendszer eddigi legnagyobb átalakítása 2007-ben történt, amikor az Országgyűlés megszüntette az állampolgári jogok országgyűlési biztosa általános

¹ Al-Wahab: The Swedish Institution of Ombudsman 24-25. o. idézi Gerald E. Caiden, Nail Macdermot: The Institution of Ombudsman, in: International Handbook of the Ombudsman, 9. o. Greenwood Press, London 1983.

² Majtényi László: Ombudsmann állampolgári jogok országgyűlési biztosa. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992. 13.o.

³ Majtényi László im. 18. o.

⁴ A témában lásd például Szabó Máté - Haraszti M. Katalin: 1809-1948-1989-2008-2009 Az emberi jogok fejlődésének globális és európai fordulópontjain. In: Globális kihívások, millenniumi fejlesztési célok és Magyarország. ENSZ Akadémia 2008 – Magyar ENSZ Társaság, 2008. 155-172. o.

⁵ Lásd az 1989.évi XXXI. törvény 18. §.

⁶ Alkotmány 32/B. § (1) bekezdés.

⁷ Lásd az 1990. évi XL. törvény 24. § (1) bekezdését.

⁸ Lásd az 1992. évi LXIII. törvény 23. § (1) bekezdését.

⁹ Lásd a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 11. § (2) bekezdését.

helyettesének tisztségét, és az egészséges környezethez való jog védelme érdekében létrehozta a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának intézményét.¹⁰

Az ombudsman intézményének klasszikus modellje szerint a parlamenti biztos feladata a közigazgatás külső ellenőrzése. A magyar Alkotmány azonban alapjogvédő szervként közelíti meg az ombudsmant.¹¹ Az Obtv. az országgyűlési biztos feladatának meghatározásakor azonban mind a közigazgatás ellenőrzését, mind az alapvető jogok védelmét megjelöli.¹² A feladatkör meghatározásának normatív háttere következtében a hivatalban lévő biztos személyes nézetei a meghatározóak abban, hogy a gyakorlatban az alapjogvédelmi, vagy a közigazgatás ellenőrzési funkció a hangsúlyosabb.

Az ombudsman eljárása

Az ombudsman eljárása többnyire beadványra (a továbbiakban: panasz) indul. A panasz szóban és írásban is elterjeszhető. A panasz beérkezésekor az ombudsman megvizsgálja, hogy a sérelem valamely hatóság, illetve közszolgáltatást végző szerv tevékenységével összefüggésben merült-e fel, az a beadványt benyújtó személy valamely alapvető jogával összefüggésbe hozható-e, végül az ügyben rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslatot – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – kimerítették-e.¹³ A panaszos nem köteles megjelölni, hogy a sérelem mely alapvető jogát érintheti.

Az Obtv. a záró rendelkezéseiben sorolja fel, hogy az országgyűlési biztos vizsgálati jogköre szempontjából mely szervek tekinthetők, illetve melyek nem tekinthetők hatóságnak.¹⁴ Az Obtv. az országgyűlési biztosok jogértelmezésére bízta azonban annak eldöntését, hogy mely szervek tekinthetők közszolgáltatónak. Az országgyűlési biztosok hagyományosan¹⁵ közszolgáltatónak tekintik „*a hatóságnak nem minősülő, állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerveket, különösen azokat, amelyek esetében a kérelmezőnek nincs lehetősége annak megválasztására, hogy az általa igényelt szolgáltatás igénybevételére kivel szerződjön, tekintettel arra, hogy azt csak korlátozott számú vagy kizárólag egyetlen szervtől veheti igénybe*”.¹⁶

Az országgyűlési biztos vizsgálati lehetősége kizárólag az 1989. évi XXXI. törvény hatálybalépését – 1989. október 23. - követően indult eljárásokra terjed ki.¹⁷ Ha az ügyben jogerős közigazgatási határozat született, az országgyűlési biztoshoz ennek közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni.¹⁸ Az országgyűlési biztos nem járhat el olyan ügyben, amelyben a határozat felülvizsgálata iránt bírósági eljárás indult, vagy

---

¹⁰ Lásd a 2007. évi CXLV. törvényt.

¹¹ Az Alkotmány 32/B. § (1) bekezdése értelmében „Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának feladata, hogy az alkotmányos jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszaállóságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltassa, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen”.

¹² Az Obtv. 16. § (1) értelmében „Az országgyűlési biztoshoz bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság [29. § (1) bek.], illetve közszolgáltatást végző szerv (a továbbiakban együtt: hatóság) tevékenysége során a beadványt benyújtó személy alapvető jogaival összefüggésben visszaállóságot okozott, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket - ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát - már kimerítette, illetve jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva”.

¹³ Lásd az Obtv. 16. § (1) bekezdését.

¹⁴ Lásd az Obtv. 29. § (1) és (2) bekezdését.

¹⁵ Lásd az OBH 6501/2001. számú jelentést. Az országgyűlési biztos jelentései a www.obh.hu honlapon elérhetőek.

¹⁶ A témában lásd Hajas Barnabás: Elfelejtett ombudsmani hatáskör? *Közjogi Szemle* 2008/1. 45-56. o.

¹⁷ Lásd az Obtv. 17. § (3) bekezdését.

¹⁸ Lásd az Obtv. 17. § (4) bekezdését.

amelyben jogerős bírósági határozat született.¹⁹ Az országgyűlési biztoshoz benyújtott minden beadvány illetékmentes.²⁰ Ha a beadványt benyújtó személy kéri, kilétét az országgyűlési biztos nem fedheti fel.²¹

Az országgyűlési biztos a nyilvánvalóan alaptalan beadványt elutasítja. Az elutasítást minden esetben indokolni kell,²² továbbá ilyen esetben a panaszos rövid tájékoztatást kap arról is, hogy a sérelmét milyen állami szerv közreműködésével orvosolhatja. Az országgyűlési biztos a hatáskörébe nem tartozó ügyre vonatkozó panaszt – a panaszos egyidejű értesítése mellett – az arra hatáskörrel rendelkező szervhez átteszi.²³ Amennyiben az eljárásának feltételei fennállnak, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében az országgyűlési biztos hivatalból is eljárhat.²⁴ A hivatalból elrendelt vizsgálat azonban a panasz alapján induló eljárásokhoz képest kiegészítő lehetőség, ezek aránya a jelenleg hivatalban lévő országgyűlési biztos²⁵ gyakorlatában az éves vizsgálatokon belül 2% körül van.²⁶ A törvényalkotó nem szabályozta, hogy milyen élethelyzetek szolgálhatnak a hivatalból induló vizsgálat alapjául. Ezek elrendelése kizárólag az országgyűlési biztos döntésének függvénye, így a szerepfelfogásának egyik legfontosabb jellemzője. A jelenlegi országgyűlési biztos által hivatalból elrendelt vizsgálatok tükrében egyértelműen felismerhető a szerepfelfogásának egy speciális oldala, a kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek védelmezése. Ez a szerepfelfogás túlmutat mind a közigazgatás ellenőrének, mind az alapjogvédőnek a funkcióján és sokkal inkább az ombudsman általános társadalmi szerepvállalásaként értékelhető.

A hivatalból indult eljárások közül kiemelkednek az elesett, kiszolgáltatott helyzetben lévő, még panaszkodni sem tudó személyek érdekében indított eljárások. Ilyen például az Országos Addiktológiai Intézet bezárása,²⁷ a hajléktalanok,²⁸ vagy a Debreceni Menekülteket Befogadó Állomáson elő külföldiek alapvető jogainak érvényesülésével²⁹ kapcsolatos vizsgálatok. Az országgyűlési biztos álláspontja szerint külön figyelmet kell fordítani a hierarchizált stuktúrában tevékenykedő személyek, így például a rendőrök, a honvédség hivatásos állományú tagjai vagy a börtönőrök emberi jogaira is ugyanis az ő helyzetük kihat, visszahat azokra, akiknek ügyeit intézik, illetve akikről gondoskodni kötelesek, vagyis akik nekik kiszolgáltatottak. Ezért az országgyűlési biztos az elmúlt évben a Honvédség tüzszerészeinek élet-és munkakörülményeit hivatalból vizsgálta.³⁰ Ebbe a csoportba sorolhatók a tanulónak az önkormányzati iskolából kizárását,³¹ vagy a gyermeki jogoknak a képzési rendszerben történő érvényesülését³² vizsgáló eljárások is. A hivatalból indult eljárások másik nagy csoportját az igen súlyos, illetve az emberek nagy csoportját érintő sérelmek jelentik. Ilyen például a gyalogátkelőhelyen bekövetkezett baleseteket,³³ a mentést és a sürgősségi ellátást,³⁴ vagy a 112-es segélyhívószám működését³⁵ érintő vizsgálatok.

---

¹⁹ Lásd az Obtv. 17. § (5) bekezdését.

²⁰ Lásd az Obtv. 16. § (3) bekezdését.

²¹ Lásd az Obtv. 16. § (4) bekezdését.

²² Lásd az Obtv. 19. § (2) bekezdését.

²³ Lásd az Obtv. 19. § (3) bekezdését.

²⁴ Lásd az Obtv. 16. § (2) bekezdését.

²⁵ Prof. Dr. Szabó Máté

²⁶ 2007-ben indul 3981 eljárásból 45 (1.8%), a 2008-ban indult 4329 eljárásból 85 (2%) indult hivatalból.

²⁷ OBH 2371/2008.

²⁸ OBH 1600/2008., OBH 1987/2008., OBH 3761/2008.

²⁹ OBH 2004/2008., OBH 3339/2008.

³⁰ OBH 1259/2008.

³¹ OBH 2223/2008.

³² OBH 2096/2008.

³³ OBH 3045/2008.

³⁴ OBH 2543/2008.

³⁵ OBH 3595/2008.

A jelenlegi országgyűlési biztos által hivatalból indított vizsgálatok közül említést érdemelnek, az ún. Projekt-vizsgálatok. A projektek keretében végzett munka meghatározott koreográfia keretében zajlik: az elvi alapul szolgáló tézissor megszövegezését részletes problématerkép kidolgozása követi, amelyek alapján éves vizsgálati terv készül. Az érintett hatóságokkal, szakértőkkel, civil szervezetekkel történő információcsere érdekében a projektek keretében szakmai konferenciákat, konzultációkat és műhelybeszélgetéseket rendezünk. A projektvizsgálat azonban több, mint sajátos vizsgálati módszer. Az ilyen vizsgálatok eredményeit összegező ún. Projektfüzetek, nem pusztán szélesebb körű, nagyobb terjedelmű vizsgálatok összefoglalói, hanem az általános biztos olyan intézkedési eszközévé váltak, amelynek az átfogó tényfeltárás mellett, a jogalkalmazási gyakorlat alapjogi szempontú formálására is alkalmasak. Az országgyűlési biztos elsőként a hajléktalanok emberi jogainak, emberi méltóságának védelmével, a hajléktalanság állami kezelésével és megelőzésével foglalkozó *“Emberi méltóság – korlátok nélkül”* címmel indított projektvizsgálatot. Ezt követték a gyülekezési jogi, a gyermekjogi, majd a sztrájkjoggal foglalkozó projektek.³⁶

A lelkiismereti és vallásszabadságot érintő panaszok

Az Alkotmány 60. §-ában biztosított lelkiismereti és vallásszabadságot érintő ügyek száma meglehetősen csekély. Az intézmény fennállása³⁷ óta, az állampolgári jogok országgyűlési biztosai mindössze 19 ügyben állapították meg a lelkiismereti és vallásszabadsággal összefüggő visszasságot. A vizsgálatok csekély száma az országgyűlési biztos tevékenységét szabályozó törvényi korlátozások következménye. A lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény (a továbbiakban: Lvvt.) értelmében az egyházat³⁸ - megalapítását követően - a székhelye szerint illetékes megyei, fővárosi bíróság veszi *nyilvántartásba*,³⁹ így az ezzel kapcsolatos eljárást az országgyűlési biztos hatáskör hiányában⁴⁰ nem vizsgálhatja. Az országgyűlési biztoshoz időről-időre érkeznek olyan panaszok, amelyek valamely *egyház belső működését*, különösen a választott testületek, vagy tisztségviselők tevékenységét kifogásolják. Mivel az állam az egyházak irányítására, felügyeletére hivatott szervet nem hozhat létre,⁴¹ az egyházak belső működését az országgyűlési biztos sem vizsgálhatja. Az egyházi jogi személy ellen, annak törvénysértése esetén kizárólag az ügyész jogosult pert indítani,⁴² azonban az országgyűlési biztos az ügyészség ez irányú tevékenységét sem vizsgálhatja.⁴³

A lelkiismereti és vallásszabadságot érintő beadványok között viszonylag gyakoriak a *munkavégzéssel* összefüggő kérdéseket sérelmező panaszok. Ezek között akadt olyan, amelyben a panaszos azt sérelmezte, hogy a *szombat munkanappá nyilvánítása* sérti a zsidó vallás képviselőinek a szabad vallás gyakorlásához való jogát, hiszen vallási előírásuk szerint ezen a napon nem dolgozhatnak. Azáltal, hogy az ilyen napokra szabadságot kell kivenniük, egyrészt csökken a rendelkezésükre álló szabadnapok száma – így kevesebb szabadsággal rendelkeznek, mint más vallású munkatársaik –, másrészt vallási hovatartozásukra is fény

³⁶ A projektvizsgálatokról lásd az állampolgári jogok országgyűlési biztosának 2008. évi tevékenységéről szóló beszámoló 2.1. pontját.

³⁷ 1995. július 1.

³⁸ A Lvvt. 8. § (1) bekezdése értelmében az „azonos hitelveket követők, vallásuk gyakorlása céljából, önkormányzattal rendelkező vallási közösséget, vallásfelekezetet, egyházat (a továbbiakban együtt: egyház) hozhatnak létre.”

³⁹ Lásd a Lvvt. 9. § (1) bekezdését

⁴⁰ Lásd az Obtv. 29. § (2) bekezdésének e) pontját.

⁴¹ Lásd a Lvvt. 16. § (1) bekezdését.

⁴² Lásd a Lvvt. 16. § (2) bekezdését.

⁴³ Lásd az Obtv. 29. § (2) bekezdésének f) pontját.

derül. A panaszos azt is kifogásolta, hogy az ilyen napokon a parkolási társaságok a más munkanapokon szokásos módon beszedik a parkolási díjat. Miután a vallási előírás megszegéséhez az is elegendő, ha a hívő a pénzt megfogja, a parkolási társaságok a parkolási díj megfizetésével a szombat törvényének megszegésére „kényszerítik” a zsidó vallásúakat. Végül – a beadvány szerint – a vallási esélyegyenlőség sérelmét jelenti, hogy az államilag elismert munkaszüneti napok közé más vallások emléknapjait nem integrálták, így az állam nem keresztény vallású állampolgárokat ezen ünnepek, pihenőnapként való eltöltésére kényszeríti. Válaszában az országgyűlési biztos tájékoztatta a panaszost arról, hogy az általa sérelmezett jogszabályi előírásokat már az Alkotmánybíróság is vizsgálta, és megállapította, hogy azok nem alkotmányellenesek.⁴⁴ Miután az Alkotmánybíróság határozata mindenkire kötelező,⁴⁵ az országgyűlési biztos a panaszt elutasította.⁴⁶

A munkavégzéssel összefüggő panaszok másik csoportját azok a panaszok jelentik, amelyek az *egyházi jogi személynek, mint munkáltatónak* a döntését, eljárását, esetleges mulasztását sérelmezik.⁴⁷ Az Obtv. 16. § (1) bekezdése értelmében az országgyűlési biztos kizárólag akkor jogosult eljárni, ha a panaszban szereplő sérelem valamely hatóság tevékenységével összefüggésben merült fel. Az figyelemmel azonban az egyházi jogi személy munkáltatói jogkörben hozott döntése nem minősül hatósági aktusnak, így az országgyűlési biztos - hatáskör hiányában – az ilyen esetekben sem tud eljárni.

A szabad vallásgyakorlás alkotmányos jogát érintő panaszok túlnyomó többsége a *fogva tartottak* vallási előírásoknak megfelelő étkeztetését, különösen a kóser élelmezés hiányát sérelmezik.⁴⁸ Az országgyűlési biztosok álláspontja szerint a vallási előírásoknak megfelelő élelem fogyasztása a vallásgyakorlás szabadságával szorosan összefügg, annak szerves részét képezi. Az erre vonatkozó törvényi szabályozás hiánya⁴⁹ alkotmányos joggal összefüggő visszasságot okoz, amelynek megszüntetésére az igazságügyi miniszter ígéretet tett. A gyakorlatban azonban a kóser élelem elkészítése és beszállítása komoly – a vizsgálatokról szóló jelentésekben részletezett – gyakorlati problémákat vet fel. Az ilyen ételmezt az intézményekben nem tudják elkészíteni, csak külső konyháról szállítható be. Kóser konyha csupán Budapesten, Szegeden, Debrecenben és Miskolcon található, a Dunántúlon nem. A konyháról csomagban beszállított étel biztonsági ellenőrzését azonban a büntetés-végrehajtási intézeteknek mindenképpen el kell végezniük. A kóser élelem biztosítása a kijelölt büntetés-végrehajtási intézetek aktuális anyagi helyzetétől függ. Az országgyűlési biztosok a vallási előírásoknak megfelelő étkezés kérdését az idegenrendészeti célú fogva tartás alatt álló,⁵⁰ a menekülteket befogadó állomáson tartózkodó,⁵¹ valamint az előzetes letartóztatásban lévő muzulmán vallású⁵² külföldiek esetében is vizsgálták.

---

⁴⁴ Lásd a 10/1973. (II. 27.) AB határozatot. A Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának határozatait a www.mkab.hu honlapon elérhetők.

⁴⁵ Lásd az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 27. § (2) bekezdését.

⁴⁶ Lásd az OBH 5146/2007. számú ügyiratot.

⁴⁷ Lásd például az OBH 5264/2004. számú ügyiratot.

⁴⁸ OBH 2597/2004., OBH 6670/2004., OBH 1804/2005.

⁴⁹ Lásd a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 36. § (1) bekezdésének h) pontját, illetve a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet 147. § (5) bekezdését.

⁵⁰ OBH 1222/1998.

⁵¹ OBH 1588/2001., OBH 5637/2001.

⁵² OBH 2783/2000.

Az állam és az egyház elválasztásának alkotmányos elvét⁵³ érintette az a panasz, amelyben egy református egyházközség lelkésze azt kifogásolta, hogy az önkormányzati fenntartású óvoda nevelőtestülete döntött arról, hogy mely gyermekek járhatnak református, illetve katolikus hitoktatásra. A panaszos azt is sérelmezte, hogy az óvoda vezetése az addig délelőtti időpontban tartott református hitoktatást és délutáni időpontban javasolta megtartani. Az első panasz kapcsán az országgyűlési biztos megállapította a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való joggal összefüggő visszásságot⁵⁴, a második esetben nem.⁵⁵ Egy másik panaszos azt sérelmezte, hogy az önkormányzat képviselőtestülete megsértette az állam és egyház elválasztásának elvét azzal, hogy a református egyház által alapított, református szellemiségű és vezetésű iskola fenntartója a kistérségi társulás lenne. A vizsgálat adatai szerint az iskolát a Református Egyházközség alapította, fenntartóként közoktatási megállapodást kötött a helyi önkormányzattal. A panasz vizsgálata során az országgyűlési biztos megállapította, hogy a „kistérségi alapítású és fenntartású egyházi iskola” nem felelt volna meg az önkormányzati (állami) iskolával szemben megfogalmazott „semlegesség” követelményének. A képviselőtestületi ülésen elhangzott „modell” alkalmas lehetett volna arra, hogy állam és egyház szétválasztásának elvével összefüggő visszásságot okozzon. Figyelemmel azonban arra, hogy az iskola beruházása végül nem ebben a konstrukcióban kezdődött, az országgyűlési biztos intézkedést nem tett.⁵⁶

A lelkiismereti és vallásszabadságot érintő beadványok körében említést kell tenni a *felekezeti temető*kkal kapcsolatos panaszokról is. Az önkormányzatokról szóló törvény értelmében, a köztemető fenntartása a helyi önkormányzat kötelezően ellátandó feladata,⁵⁷ amit azonban – adott esetben egy egyházzal kötött – kegyeleti közszolgáltatási szerződés útján is elláthat. A közszolgáltatási szerződés hatályba lépését követően – kizárólag ilyen esetekben – az abban megjelölt temető fenntartója már közszolgáltatást végző szervnek tekintendő. Problémát jelent, amikor a „felekezeti köztemetőben” való temetés előfeltételeként az adott felekezethez nem tartozó elhunyt hozzátartozóinak valamilyen „külön eljárási díjat” kell fizetniük. Mindazon esetekben, amikor a felekezeti temető nem köztemető, ez nem kifogásolható: az egyházhoz tartozó személyek és családjaik az egyház, illetve helyi közösségének fenntartásából kiveszik részüket, a közösséghez nem tartozók pedig nem. A felekezeti köztemetőben” azonban, ilyen többletköltség megfizetése már alkotmányos aggályokat vethet fel.⁵⁸

Az ombudsman intézkedési lehetőségei

Az ombudsman nem jogorvoslati fórum. Az országgyűlési biztos egyedi intézkedést, fegyelmi felelősségre vonást, jogszabály megalkotására, illetve módosítására irányuló kezdeményezésének végrehajtása sem kötelező az érintett szervek számára.⁵⁹ Ha az országgyűlési biztos által megkeresett szerv a megfelelő intézkedés megtételét elmulasztja vagy az intézkedéssel az országgyűlési biztos nem ért egyet, az ügyet az éves beszámoló keretében az Országgyűlés elé terjeszti és kérheti, hogy azt az Országgyűlés vizsgálja ki. Kivételes esetben az országgyűlési biztos indítványozhatja, hogy az adott kérdés

⁵³ Az Alkotmány 60. § (3) bekezdése értelmében „A Magyar Köztársaságban az egyház az államtól elválasztva működik.”

⁵⁴ Az Obtv. 29. § (4) bekezdése értelmében „E törvény alkalmazásában alapvető joggal kapcsolatos visszásság: alapvető jog sérelme vagy annak közvetlen veszélye, függetlenül attól, hogy az cselekvés vagy mulasztás eredménye.”

⁵⁵ OBH 5002/2005.

⁵⁶ OBH 2368/2007.

⁵⁷ Lásd a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (1) bekezdését.

⁵⁸ OBH 4361/2006.

⁵⁹ Lásd az 1993. évi LIX. törvény 20-25. §.

megtárgyalását az Országgyűlés az éves beszámolót megelőzően tűzze napirendre. A napirendre tűzés kérdésében az Országgyűlés dönt.⁶⁰ Jogi kötelezettség hiányában végső soron az ombudsmani ajánlások tiszteletben tartása és végrehajtása a jogállami parlament szereplői politikai akaratának függvénye.

---

⁶⁰ Lásd az 1993. évi LIX. törvény 26.§.

